

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över utkastet till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Ert dnr Ju2025/01945

Utgångspunkter

Domstolsverket har granskat utkastet till lagrådsremiss *Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott* mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av myndigheterna inom Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer och rättssäkerheten generellt.

Sänkt straffbarhetsålder

Domstolsverket avstyrkte det förslag om sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott som Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare presenterade i slutbetänkandet *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11). Regeringen har i utkastet till lagrådsremiss lämnat ett förslag som innebär en ytterligare sänkning av straffbarhetsåldern, men som i övrigt i stora drag överensstämmer med utredningens förslag. De synpunkter som Domstolsverket lämnade i sitt remissyttrande avseende slutbetänkandet såvitt gäller vikten av att beakta såväl tillgänglig forskning avseende barns mognad och utveckling som FN:s kommitté för barnets rättigheters rekommendation och avrådan kvarstår. Domstolsverket hänvisar i de delarna till sitt tidigare yttrande och gör alltså bedömningen att det bör krävas tungt vägande skäl för att genomföra förändringar avseende straffbarhetsåldern. Det gäller inte minst vid en sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år.

I den delen bör även beaktas de synpunkter gällande bland annat praktiska tillämpningsproblem som såväl Domstolsverket som flera andra remissinstanser lyfte i sina respektive remissyttranden avseende utredningens förslag om en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Enligt Domstolsverkets bedömning har regeringen inte i tillräcklig grad bemött dessa synpunkter. Troligtvis är en generell sänkning av straffbarhetsåldern det enda sättet att till fullo undvika tillämpningsproblem. Som såväl regeringen som utredningen har pekat på är det emellertid inte en träffsäker åtgärd.

Regeringen presenterar i utkastet till lagrådsremiss ett förslag som syftar till att minska de risker för tillämpningsproblem som har lyfts under remissförfarandet. Således föreslår regeringen att åklagaren ska kunna begära att

rätten prövar om den unge har begått den åtalade gärningen genom en bevistalan, om rätten finner att den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder inte är tillämplig. En sådan bevistalan ska handläggas i samma rättegång som åtalet. Förslaget borde innebära att praktiska tillämpningsproblem aktualiseras i något mindre utsträckning än med utredningens förslag. Det framstår dock som märkligt att varken parterna eller rätten under förhandlingen kommer att veta om gärningen ska prövas genom ett åtal eller en bevistalan. Dessutom kvarstår även med en sådan lösning i viss mån de risker för tillämpningsproblem och negativa konsekvenser för såväl tilltalad som målsägande som bland annat Domstolsverket har lyft i sitt tidigare remissyttrande.

Således kommer det, med hänsyn till kravet på synnerliga skäl för en begäran om att rätten i andra hand genom en bevistalan ska pröva om den unge har begått den åtalade gärningen, även med nyss nämnt förslag att uppkomma tillämpningsproblem i de fall åklagaren saknar utrymme för en sådan begäran. Vidare gör Domstolsverket alltjämt bedömningen att den omständigheten att straffbarheten i varje enskilt fall i viss mån blir en bedömningsfråga kommer att leda till bristande förutsebarhet samt att regleringen kan komma att framstå som såväl stötande som svårbegriplig – inte minst för en ungdom. Föreslagen reglering föranleder även tillämpningsproblem ur ett brottsofferperspektiv, bland annat rörande målsägandens enskilda anspråk. Domstolsverket kvarstår sammanfattningsvis vid bedömningen att regleringen riskerar att leda till negativa konsekvenser för såväl tilltalad som målsägande.

Regeringen hänvisar i utkastet till lagrådsremiss vid flertalet tillfällen till det straffrättsliga systemets legitimitet. Domstolsverket vill återigen lyfta att frågan är om de negativa konsekvenser som förslaget kommer att leda till snarare kan komma att föranleda att legitimiteten försvagas.

Mot bakgrund av vad som har redovisats ovan avstyrker Domstolsverket även regeringens förslag om sänkt straffbarhetsålder.

Ikraftträdande

Regeringen har föreslagit att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Vid samma tidpunkt träder bland annat den s.k. konkursreformen i kraft. Konkursreformen innebär stora förändringar för domstolarna och dess ikraftträdande kommer därför att ta stora resurser i anspråk. Domstolsverket förespråkar mot bakgrund av detta ett senare ikraftträdande.

Konsekvenser för Sveriges Domstolar

Regeringen gör bedömningen att förslaget leder till ökade kostnader för Sveriges domstolar, men att dessa ryms inom befintliga ekonomiska ramar för anslaget Sveriges Domstolar. Med anledning av ökade kostnader för rättsliga biträden har regeringen i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att anslaget Rättsliga biträden m.m. ökas med 1,35 miljoner kronor år 2026.

Domstolsverket saknar en redogörelse för det underlag som ligger till grund för regeringens bedömningar i fråga om förslagets ekonomiska konsekvenser och har därför begränsade möjligheter att djupare analysera konsekvenserna för Sveriges Domstolar. Med det sagt delar Domstolsverket preliminärt regeringens bedömningar. Som Domstolsverket tidigare har framhållit, har det emellertid genomförts – och kommer att genomföras – många förändringar inom straffrätten, vilket föranleder ett behov av att framöver följa upp

de samlade effekterna av lagändringarna för bland annat Sveriges Domstolar.

Detta yttrande har beslutats av rättschefen Peter Islander. Föredragande har varit juristen Helena Jacobsson.

Peter Islander

Helena Jacobsson